לו) [שיכול ובוו פשוט שיפה כנ״ל מ״ח], כ) [שבת כא: וש״נ], ג) נדה ז:, ד) [ברכות כד. וש״נ], כ) חולין

מח: נה: נז. עו., ו) ונדה ז:

ע"ש וברש"י שסן, ז) נ"ח

ע"ש וברש"י שסן, ז) נ"ח והמקשה, ח) [ע" רש"ש], ט) [רש"ש מח"ו], י) [נ"ל בפי שני דפאהן, כי) [ל"ל נמנא מקומון, ל) [נ"ל בהמה המקשה עו.], מ) עיין מוס

יכמות מט. ד"ה שמעון,

צה א מיי׳ פ״ו מהל' נחלות

מוסף רש"י

מוסף ו ש אין למדין הלכה לא מפי למוד. ממון המטנה והכריימא ששנויה בהן הלכה כפלוני אין למידין הלכה בפלוני אין למידין הככה כפנוני חין נמידין מהן, שהאמוראים האחרונים דקדקו בטעמי התנאים והעמידו הלכה על בוריה, אבל הראשונים לא דקדקו איש בדברי חבירו אלא כל אחד מה ששמט מרבו מלמדה יחוד מה ששמע מוכו מנכוה למלמידו שמועה כמו שהיא, והיא היתה נקראת משנה וברייתא, והיה נותן לבו לתת יטעם לשמועתו, זה נותן טעם לדבריו וזה נותן בה טעם לדבריו וזה נותן בה טעם אחר, כדאמר (שבת סג.) ליגמר איניש והדר ליסבר, ואותה סברא היתה ליסבר, ואותה סברא היתה נקראת תלמוד בימי התנאים, ימשנה ששנויה בה פסה הלכה, מסברת חלמוד שלהן הלכה, מסברת חלמוד שלהן נישנית ואין למידין הימנה (נדה ז:). הלכה למעשה. להורות על המעשה (ע"ז עד.). שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיתה. נחתך בשר רגלים למעלה במקום לומת הגידין אע"פ שנמוך מכאן טרפה ואע"פ שלא נחתר העלם וחוליי שלח מכתן סופט זמע פ שלח נחתך העלם (חודין מח:) או: חתוך סימנין או גיד לוארה ומתה, חתוך כל כתפיה

ומיה (שם נה:). פי' רשב"ם העקרי ד"ה עד שיאמרו הלכה למעשה כו׳ הנכם נמעשם כרי זב חבה מדבקון עלמן יום חבה שבדקון עלמן יום לחשון ומלאו עסור כרי האבריו וא"ר הלכם כדבריו וא"ר הלכם כדבריו וא"ר הלכם כדבריו וא"ר הלכם כד אליעור בלאבע הלכם מתייהו ואקשינן הלכם מאף אלא אמייניהו ואקשינן ברולב מאף אלא אמיינייהו ברולב מאף אמיינייהו ברולב מאף אלא אמיינייהו ברולב מאף אמיינייהו ברולב מאף אמיינייהו ברולב מאף אמיינייהו ברולב מאף אמיינייה ברולב מאף אמיינייהו ברולב מאף אמיינייהו ברולב מאף אמיינייהו ברולב מאף אלא אמיינייהו ברולב מאף אלא אמיינייהו ברולב מאף אמיינייהו ברולב מאף אלא אמיינייהו ברולב מאף אמיינייה ברולב מאף מאי אתא לאשמעינן בכולהי תנא הלכה כדבריו במתני תנח הנכה כדבריו במתניי ופרקינן אין למדין הלכה מפי חלמוד ולולי שאמר שמואל הלכה כר״א בהני לא הוה מיתוקמא הלכתא ממתכיי. כיולא בהן ביבמות [מט:] איזהו ממור שמעון התימני אותר כל שחייבין שליו כרת בידי שמים והלכה כדבריו ולולי שאתרו בגמ' הלכתא כוותיה לא סמכינן אמאי דפסיק הלכה כדבריו במשנחינו נמלאו למדין דהיכא דפליג יחיד כו' (כבדפוס): הא כל הסורה כו'. כדאמרי' בעירובין [כא:] ואסברה בדדמי. בשלמה המלך מיירי: בערפות. ללמד טרפות הכבד מטרפות הריאה דהא אמריט וחילופיו בכבדה שחין חיום החיברים דומה זה לזה יש בסר בזה ופסול בחבירו: שהרי חומכם מהאן. למעלה מן הארכובה מעט במקום מן החרטונה מעט נמקום לומת הגידון: ומסה. דמיטרפא ביה כדאמרי בפ' בהמה המקשה [חולין עו.]: וחוסכ מכאן. למעלה מלומת הגידון חותך

הבשר עד העלם כשרה כדאמרינן התם ומק"ו היה לנו לומר שהיא טרפה: כי אמר לן מר הלכה. כי אמר לן מר הלכה.

הלכה. כשיבה מעשה לידכם

כרחך ליכא למימר דמקל וחומר ילפי׳ שלא יוכל לשנות חלק פשיטות דא"כ לישתוק מלא יוכל לבכר וממילא ידעינן שאין יכול לשנות לא חלק בכורה ולא חלק פשיטות משום דהוי מתנה על מה שכתוב בתורה ואם כן ע"כ לא יבכר לא אלטריך אלא למעוטי חלק פשיטות ויש לומר דאי לאו לא יבכר הוה אמינא דיכול לשנות חלק בכורה א משום דהורע כחו שאינו נוטל בראויב והשתא אנטריך שפיר ביום הנחילו לרבי יוחנן בן ברוקה דלא נילף חלק פשיטות בקל וחומר מחלק בכורה דאין יכול לשנות: שהרי חותכה מכאן. אין לפרש כפי׳ רבינו שמואל מוחכה

לבכר דמהי חיתי שיוכל לשנות חלק בכורה דאלטריך

קרא למעוטי ולר׳ יוחנן בן ברוקה נמי למה לי ביום הנחילו דעל

מכאן וחיה דהיינו למעלה מלומת הגידין דהא בפרק סאלו טרפות (חולין דף נו) אלומת הגידין גופא קאמר תדע שהרי חותכה מכאן כו' אלא יש לפרש כגון בטחול דקיימא לן (שם דף נה:) ניקב בסומכיה טריפה בקולשיה כשרה ג:

ושמנו

(6) מה תלמוד לומר ילא יוכל לבכר לפי שנאָמר והיה ביום הנחילו את בניו ששיכול והלא דין הוא ומה פשום שיפה כחו שנוםל בראוי כבמוחזק התורה נתנה רשות לאב להנחיל לכל מי שירצה בכור שהורע כחו שאינו נוטל בראוי כבמוחזק לא כל שכן *תלמוד לומר לא יוכל לבכר ויאמר לא יוכל לבכר מה ת"ל והיה ביום הנחילו את בניו שיכול והלא דין הוא ומה בכור שהורע כחו שאינו נוטל בראוי כבמוחזק אמרה תורה לא יוכל לבכר פשום שיפה כחו שנומל בראוי כבמוחזק לא כל שכן ת"ל והיה ביום הנחילו את בניו התורה נתנה רשות לאב להנחיל לכל מי שירצה א"ר זריקא א"ר אמי א"ר חנינא 🕫 אמר רבי הלכה כר' יוחנן בן ברוקה אמר ליה ר' אבא הורה איתמר במאי למיפלגי מר סבר הלכה עדיפא ומר סבר ימעשה רב יתנו רבנן אין למדין הלכה לא מפי למוד ולא י

מפי מעשה עד שיאמרו לו יהלכה למעשה שאל ואמרו לו הלכה למעשה ילך ויעשה מעשה ובלבד שלא ידמה מאי ובלבד שלא ידמה מאי ובלבד שלא ידמה והא כל התורה כולה דמויי מדמיגן לה אמר רב אשי הכי קאמר ובלבד שלא ידמה במרפות דתניא יאין אומרים במרפות זו דומה לזו ואל תתמה שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיתה א"ל

ר' אסי לר' יוחנן כי אמר לן מר הלכה הכי נעביד מעשה אמר לא תעבידו עד דאמינא הלכה למעשה אמר להו רבא לרב פפא ולרב הונא בריה דרב יהושע כי אתי פסקא דדינא דידי לקמייכו וחזיתו ביה פירכא לא תקרעוהו עד דאתיתו לקמאי אי אית לי מעמא אמינא לכו ואי לא הדרנא בי מגמר

לאחר מיתה לא מיקרע תקרעוהו ומגמר גמי לא תגמרו מיניה לא מיקרע תקרעיניה דאי הואי התם דלמא הוה אמינא לכו מעמא טעמא דפלוני חכם אין תלמידיו למדין משם הלכה דשמא אם יבא לידו מעשה ידקדק יותר ויראה טעם אחר בדבר: **ולא מפי מעשה**. אם יראה רבו עושה מעשה אל יקבע הלכה בכך דשמא טעה בטעם של פסק דין של אותו המעשה דהרבה טועין בדבר הלמוד כדאמרי׳ והא דפלוני לאו בפירוש אתמר אלא מכללא אתמר וטעה בסברא: עד שיאמרו לו הלכה למעשה. דכיון ששאל ע"י מעשה ואינן יודעין בדבר אלא מה שהוא אומר להם אין לומר טעם חזו ביה דלא ידע. (ג) ובמקום אחרי אין למדין הלכה מתוך משנה כגון זה שכתב במשנה והלכה כדבריו כגון הא דתנן במסכת נדה (דף ז.) רבי אליעזר אומר ארבע נשים דיין שעתן כו׳ יוהמשפה כמה תשפה ותהא זבה גבי יולדת בווב מעת לעת דברי ר' אליעור (נדה לו:) ווב וובה שבדקו יום ראשון ומלאו טהורה וכו' (שם סס:) ובשלשתן תנן במשנה הלכה כדבריום ואפ"ה קבע שמואל הלכה כמותו בגמ' (שם ז:) ואשמעי' דאין מורין הלכה מתוך משנה אי לאו דקבע הלכה כמותו וביבמות (דף מט.) ודי תכן איזהו ממור שמעון המימני אומר כל שחייבין עליו כרת והלכה כדבריו ואי לאו דפסיק בגמרא הלכה כמוחו לא סמכינן אפסק דמתניתין אבל בהלכות הפסוקות בדברי האמוראין ודאי סמכי׳ דכיון שפסקום וכתבום רב אשי ורבינא שהם סוף הוראה ודאי עלייהו סמכי׳. מלינו למדין היכא דפליג יחיד אצל רבים כי הני לא סמכי׳ אפסק הלכה של משנה אלא א״כ פוסק בגמ׳ אבל אפסק דגמ׳ סמכי׳ דכולהו הוו הלכה למעשה אלא שר׳ יוחנן לבדו היה מחמיר לעלמו ואמר לחלמידיו כדלקמן שלא יעשו דבר עד שיאמר להם הלכה למעשה והיינו טעמא דדלמא הדר ביה מההוא פסק הלכה שפסק ויראה לו טעם אחר בעיניו ומיהו לאחר פטירתו יש להם לעשות מה שפסק להם דהא כל ימי חייו לא הדר ביה וכל שכן שיש לנו לסמוך על הלכות הכתובות בגמ' כמו שסידרן רב אשי דהא קיימא לן בבבא מליעא (דף פו.) רב אשי ורבינא סוף הוראה ולמי נשאל עוד בשעת מעשה אם לא נסמוך על ההלכות הפסוקות בגמ' כמו שסדרן רב אשי דקתניש עד שיאמר לו הלכה למעשה הא אין אדם רשאי לחדש דבר מעתה אלא ודאי כמו שפסקו האחרונים כך נעשה והכי אמרי׳ יי (בתחלת פאה) ירושלמי ר׳ זעירא בשם שמואל אמר אין למדין לא מן ההלכות ולא מן ההגדות ולא מן התוספתות אלא מן הגמ' כלומר מדברי האמוראין ולא מפי מעשה הכתוב במשנה וברייתא כגון דפליגי רבים עליה עד שיאמרו הלכה למעשה כלומר כן הלכה לך ועשה כן אי נמי שיאמרו לו הלכה כדי לעשות מעשה כגון שבא ושאל לחכמים מעשה בא לידי היאך הלכה כדי לעשות כך ואמרו לו הלכה כפלוני אע"פ שאמרו סתם זהו הלכה למעשה: י**לך ויעשה מעשה**. כל ימיו יעשה עוד כן ולא יהא לריך עוד לשאול לכל מעשה ומעשה שבא לידו: ובלבד שלא ידמה. לדון דבר מתוך דבר: הא כל החורה כולה וכו". כדאמרי" בעירובין (דף כא:) גבי שלמה ואסברא בדדמי: בטרפום. ללמד זו מזו כגון טרפות הכבד מן הריאה כדאמרי י וחילופא בכבדא שאין חיות האיברים שוה אין אומרים בטרפות זו דומה לזו שהרי חותכה מכאן בצומת הגידין ומתה דמיטרפא בכך חותכה מכאן למעלה מצומת הגידין וחיתה שחתך הבשר עד העצם כשרה כדאמרי׳ בבהמה המקשה (חולין דף עו.) ומקל וחומר היה לנו לומר שהיא טריפה: אי אמר מר הלכה הרי. בשעה

שאנו למדין לפניו מי עבדינן עובדא ע"פ אותה הוראה: עד דאמינא לכו הלכה למעשה. שאומר לכם הלכה בשעה שתשאלו לי על ידי מעשה

דבשעת מעשה אדם ירא לידון ומכוין לבו יותר כדאמרן לעיל אין למדין הלכה מפי גמרא עד שיאמרו לו הלכה למעשה: פסקא דדינא. שפסקתיו ומסרתיו לאדם להיות לראיה בידו אל תקרעוהו לבטל דבריי: דאי הוה וכו'. ושמא גם אתם תמלאו תירוץ לקושייתכם:

> דבשעת מעשה אדם ירא רבשטת מתפסים הדם ייקם לתושה למילף מנינה: ולא סקרטות. לבעל דברי: דאי סום אחר בדבר: פסקא דינא. שדנו הדין כך וכמבוהו להתקיים כן וכהלכה למעשה למילף מנינה: ולא סקרטות. לבעל דברי: דאי סום אנא וצו'. ושמא גם אחם היום או מחר ממלאו מירוץ לפרכא דירכו: ומיגמר לא סגמרו מיניה. לדון אלא כפי מה שנראה לכם: שאין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות. כדמניא במס' נדה בשילהי פרק שני [כ:] רצי ראה דם [בלילה] וטמאו ראהו ציום וטרהו המחין שעה אחח וראהו וחזר וטמאו אמר ארי לי שמא טעיתי ומקשינן הא ודאי טעה דחניא לא יאמר מכם אילו היה כן לא היה טמא אלא אין לי לדיין אלא מה שעיניו רואות כו' והוא הדין לגבי החלוי

תלבוד לומר לא יובל לבבר. וא"ת ולרבנן למה לי לא יוכל לה יוכל לבכר מה סלמוד לומר. והלא כתיב בתריה הבכור בן השנואה יכיר: לפי שנאמר והיה ביום הנחילו את בניו. דמשמע שיכול לתת לכל אחד מבניו מה שירלה ויכול אני לדון שאף הבכורה יעביר מן הבכור לתת לכל מי שירצה עם שאר נחלה דמה פשוט שיפה כחו כו׳ שנוטל בראוי דבחלק

פשוט לא כתיב בכל אשר ימצא לו:

ויאמר לא יוכל לבכר. ולא אלטריך

ביום הנחילו כאביי [ע"א] דהוה דייקינן

בכורה לא יוכל לבכר אבל חלק פשוט

ינחיל למי שירלה: הורה. כר' יוחנן

בן ברוקה איתמר: במאי הא מיפלגי.

נהי דמר שמיע ליה הכי ומר שמיע

ליה הכי מאי בינייהו: הלכה עדיפא.

שפוסק הלכה לעשות כן אבל כי

אמרינן הורה איכא למימר דטעה

הרואה דשמא אותו הדין לא נפסק

כרבי יוחנן בן ברוקה אלא על ידי

מענות אחרות זיכה את כל הנכחים

לאחד מן הבנים כגון שאמר האב

לשון מתנה עם לשון ירושה דלדברי

הכל דבריו קיימין וכדאמרינן (לעיל

דף קכו.) נמי לאו בפירוש אתמר

אלא מכללא אתמר דההוא בכור

דאזיל וזבין בנכסי דידיה כו' דסבר

הרואה דמשום האי טעמא נפסק כן

והמעשה משום טעמא אחרינא אבל

כיון דקבע הלכה או אין לפשפש

בדבר: ומר סבר מעשה רב. כשמורין לעשות מעשה אז יש לסמוך ולעשותו

אבל כשאומר הלכה כפלוני אין סומכין

לעשות כן עד שיאמרו הלכה למעשה

כדלקמן דאי אמר הלכה איכא למימר

דדרך למודו אמר הכי אבל אם בא

מעשה לידו הוה מדקדק יותר כדאמרי׳

בסמוך אין למדין הלכה מפי למוד

אבל משהורה לעשות שוב אין לפשפש

אחריו: אין למדין הלכה. כלומר אין

למדין לעשות: לא מפי גמרא. שאם

לומד הרב דרך לימודו ואמר מסתבר

תורה אור השלם 1 וְהְיָה בְּיוֹם הְגְחִילוֹ אֶת בָּנְיוֹ אַת אֲשֶׁר יִהְיֶה לוֹ לֹא יוֹבַל לְבָבֵּר אָת בָּן הָאָהוֹבָה עַל פְּנֵי בָן הַשְּׁנִאָה הַבְּבֹר: עַל פְּנֵי בָן הַשְּׁנִאָאה הַבְּבֹר: דברים כא טז

הגהות הב"ח

(A) גמ' לא יוכל לבכרמה ת"ל לפי שנאמר והיה: (ב) שם אמר ר' חנינא אמר רבי ינאי אמר רבי אמר רבי ינאי חמר רכי הלכה כרכי יוחנן: (ג) רשב"ם ד"ה עד שיחמרו כו' וכמקום אחר. נ"ב נראה דדעתו דכאן ודאי פי׳ לא מפי תלמוד לאלי פי לו מפי מנמוץ כשפוסק הלכה דרך למודו אלא שבמקום אחר דאמרי נמי אין למדין הלכה מפי מלמוד ולשם הוה פירושו מתוך משנה כו' ומביאו הרב כאן כדי לחלק בין משנה לאמוראים ולקבוע ההלכה כמ"ש מצינו למדין כו' דאפסק שפסקו האמוראים כת ש לופים בחורים דאפסק שפסקו האמוראים יש לנו לסמוך על כל פנים אלא שר' יוחנן החמיר כו' ואין זה אלא כשפוסק הלכה ומין זה ממו כשפוסק הכם כפלוני בפירוש אבל דרך למודו שיאמר מסתבר טעמא דפלוני חכם אין חלמידיו מדין משם ואין חלוק בזה בין התנאים לאמוראים דבכל זמן נוהג דבר זה וק"ל ומהרש"ל בהגהותיו פירש דהרב ז"ל אחר אמרינן דאין למדין הלכה מתוך משנה כו' א"כ לפי זה גם כאן פי אין למדין הככה תפי תנתוד היינו הככה שכתוב בתלמוד במשנה או בברייתא: (ד) בא"ד וביבמות נמי תנן:

מוסף תוספות

א. אע"ג דחלק פשיטות אמרינן מסברא דאינו יכול אמרינן מטברא דאינו יכול לשנות. שיטמ״ק נשס חוס׳ הלח״ש. ב. ואביי דפריך דמלא יוכל לבכר נפקא, לא הוה מסיק אדעתיה האי טעמא דהווע כחו בראוי, ולפי סברתו הוה מצי למפרך לרבנן לא יוכל לבכר למאי אתא, בד"ה האי). עס. ג. והיינו תמיהה שהוא אבר אחד דקולשיה וסומכיה חשיב שינוי. ריטכ״ח.

רבינו גרשום

שיכול והלא דין הוא. שיהא האב רשאי להנחיל (4) בין בכור לפשוט: ויאמר לא יוכל לבכר. בלבד ולישמע מינה תרתי דלבכור לא יוכל לבכר אחר במקומו הא לפשוט יכול ליתן הא כפשוט יכול ליון לאחר חלק חבירו. אצטריך למכתב והיה ביום הנחילו את בניו (תאמר הריני דן אחד) שיכול והלא דין הוא

361 דאינו רשאי להנחיל לאחרים אפי׳ במקום פשוט: ומה בכור כו׳: הורה אתמר. שהורה הלכה למעשה (שהתורה נתנה רשות וכר): מר סבר הלכה עדיפא (נוקים) שפוסק הלכה בתלמוד בבית המדרש עיקר ומר סבר הוראה על ידי מעשה עיקר: אין למדין הלכה לא מפי תלמוד. שאם רואה אדם בתלמוד הלכה כי האי תנא או כי האי ולא מפי מעשה שרואה כתוב בתלמוד דשמא יתידאה הוא עד שישאל בבית המדרש ויאמרו הלכה כן לעשות בו מעשה: ובלבד שלא ידמה. מדעתו מעשה אחר למעשה זה שהורו לו: וכל התור' כולה דמויי מדמינז לה. דמפיס דומה לדומה: שלא ידמה בטריפות. שלא יאמר כשם שאם נשברה למטה